

**Jogtalan jogfosztás – avagy a Beneš-dekrétumok borzalmai**

**Készítette: Agócs Noémi Bernadett**

„Ott születtem, nekem ott a hazám,  
az urak szolgája ott volt az én apám.  
Ott élt, és halt meg sok kedves ősöm,  
nem voltam idegen, a jussomat őrzöm.  
Odaköt sok minden, az emlékeket őrző,  
házunk a feketeföldön, a jó gabonát termő.”

Zsidó Sándor

## **Bevezetés**

11. évfolyamos gimnazistaként érdekel népünk történetének sorsa, nyitott vagyok a nagyvilág eseményeire.

A környezetemben élőktől sokat hallottam már a dédszüleink által átélt háborúkról, üldöztetésekről, ki-és visszatelepítésekről.

Az idő azonban sajnos gyorsan telik, és én is már csak egy dédnagymamámat kérdezhetem meg személyes „élményeiről”.

Felejtünk, őseink történetét, mindennapjaiknak örömeit, bánatát és küzdelmeit az idők homályába veszni azonban nem szabad! Éppen ezért ezek azok a témák, amelyekben szívesen kutatok, olvasok, autodidakta módon is bővítem ismereteimet.

Így volt ez akkor is, amikor a szlovákiai magyarokról, és a Magyar Országgyűlés 2012. december 4-i döntéséről olvastam.

Ekkor a képviselők egyhangúlag elfogadták azt, hogy április 12-e a Felvidékről kitelepített magyarok emléknapja lesz.

Mivel mi, 11. évfolyamosok, a kronológikusan felépülő történelem tananyagban még nem tartunk ezen eseményeknél, munkába fogtam. Elhatároztam, hogy nem csak erre a pályázatra készülve, hanem egy érdekesítő, izgalmas és hiteles power point bemutató segítségével osztálytársaimnak is szeretném elmesélni, példaként állítani felvidéki magyarjaink küzdelmekkel teli sorsát.

## Ki volt Edvard Beneš?

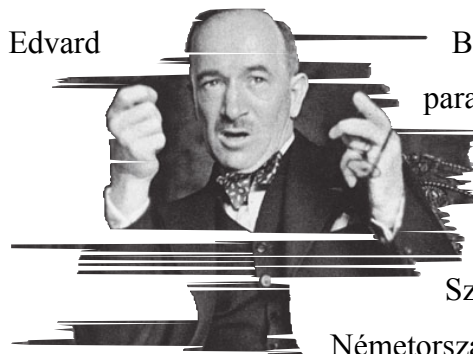
Szegényparaszti családban született, 1884. május 28-án. Tanítói feltűnően jó eszű diáknak tartották. A középiskolát már Prágában végezte, majd beiratkozott az egyetem filozófia szakára, később pedig híres a Sorbonne-on, valamint a dijoni egyetemen tanult.

A fiatal Beneš terveiben egy föderalizált Habsburg-birodalom képe derengett föl. Ennek lényege az volt, hogy hárompólusúvá kell alakítani Magyarországot és Ausztria dualizmusát: fel kell emelni melléjük Csehországot is, azonos jogokkal.



Az I. világháború kitörése megváltoztatta Beneš gondolkodását. Maffia néven titkos mozgalmat szervezett a cseh függetlenség kivívására. 1915-ben Párizsba emigrált, ahol kapcsolatokat épített ki, s 1916-ban már nem a föderalizált Habsburg-birodalom tervét dédelgette, hanem egyenesen a birodalom megsemmisítését követelte. <sup>(1)</sup>

Edvard Beneš 1935-ben lett Csehszlovákia köztársasági elnöke, paradox módon a felvidéki magyarság támogatásával. Jogokat és segítséget ígért nekik, persze később ezekből semmit sem teljesített.



Szövetséget kötött a SZU-val, a Szudéta-vidéket követelő Németország ellen mozgósítást rendelt el, bízva az ígért brit-francia segítségben.

Eközben –mivel az I. világháborút követően kb. 3 millió német élt Csehszlovákiában– Hitler az ő „védelmükben” lépett fel területi követelésekkel.



A nagyhatalmak nem akartak háborúba keveredni Németországgal, ezért az 1938 szeptemberi müncheni döntéssel a németeknek adták a területet. Beneš a müncheni egyezmény mélységesen felháborította, úgy érezte, a nyugati hatalmak „eladták” Csehszlovákiát Hitlernek.

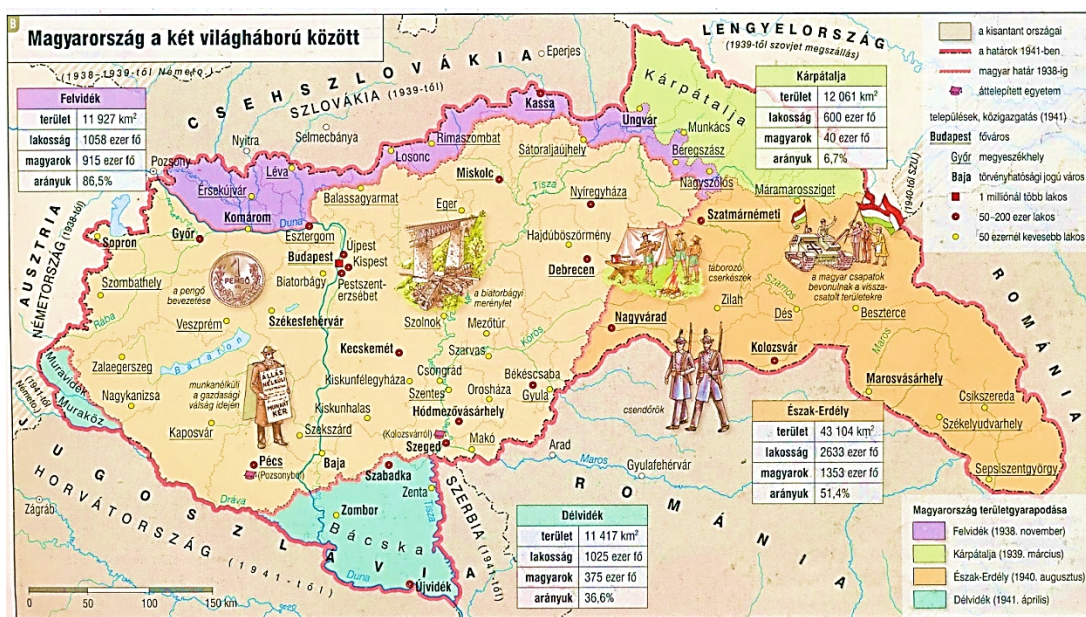
A köztársasági elnök néhány nappal később (1938. okt. 5.) lemondott és emigrációba vonult, innen kellett végignéznie Csehszlovákia széthullását.

Londonban alapított egy emigráns csehszlovák kormányt, s már ekkor előállt az ország nem szláv lakosságára vonatkozó kitoloncolási tervzetével. <sup>(2)</sup>

1938. nov. 2-án hazánkhoz visszakerült a Felvidék déli része, 1927 km<sup>2</sup>, 1.062.000 lakossal (ennek 86%-a volt magyar). Az olasz-német döntőbíráskodásnak köszönhetően azonban el kellett köteleznünk magunkat a tengelyhatalmak mellett. <sup>(3)</sup>



1939-ben Németország támogatásával Szlovákia is kikiáltotta függetlenségét és németbarát kormány alakult.



1939 tavaszán a németek bevonultak a még megmaradt Csehországba, ugyanis számukra nagyon fontos volt a fejlett cseh ipar (pl. Skoda Művek). Ezzel a független Csehszlovák Köztársaság végleg összeomlott.



Adolf Hitler az elfoglalt prágai várban 1939. március 15-én, ahol bejelenti a német protektorátust Csehország és Morvaország felett. Ezzel Csehszlovákia elvesztette függetlenségét.

Beneš csak 1945. május 16-án tért vissza Csehszlovákiába és ismét átvette az elnöki hivatalt. A nemzetgyűlés létrehozásáig elnöki dekrétumokkal kormányzott. Ezeket az 1945 május-október között kiadott (140 db!) rendeleteket később törvényerőre emelték.

Bár a rendeletek nagy része az ország újjáépítésével foglalkozott, közülük 33 a nem szláv nemzetiségek ellen irányult. <sup>(4)</sup>



A dekrétumok az ország széthullásáért a magyar és a német lakosságot tették felelőssé, a csecsemőktől az aggastyánokig háborús bűnösnek tekintették, s a kollektív bűnösség elvéből kiindulva jogaikat korlátozták.

A kassai kormányprogram meghirdetését (1945. ápr. 5.) követően az év végéig a népbíróságok mintegy 75.000 szlovákiai magyart – elsősorban értelmiségieket – ítélték el háborús bűnösnek és utasítottak ki az országból.

A gyakran tömegessé váló perek közül a kassai magyar per volt legnagyobb, melyben közel 600 magyart nyilvánítottak háborús bűnössé.

Az 1945. ápr. 5-én kiadott rendelkezések még elsősorban a németeket sújtották (3 millió embert telepítettek ki), Beneš azonban a magyarokról sem feledkezett meg...

Az 1945. aug. 2-án hatályba léptetett 33. sz. dekrétum a magyarokat megfosztotta állampolgárságuktól, a 88. sz. rendelet pedig lehetővé tette a közmunkaszolgálatot az ország teljes területén. E dekrétum nyomán mintegy 40.000 felvidéki magyart telepítettek Csehországba. <sup>(5)</sup>



A kassai kormányprogram kihirdetői: Fierlinger, Gottwald és Clementis. Az épület, ahol kihirdették a kassai kormány-programot

A dekrétumok a felvidéki magyarságot és a németeket megfosztották választójoguktól, nyugdíjuktól, s egyéb járandóságaiktól. Elbocsátották, kitiltották őket állásaikból. A magyar nyelv használatát betiltották. Befagyasztották bankbetéteiket, vagyonukat elvették, s szétosztották az ország cseh, szlovák vagy más, szláv származású lakosai között. A felvidéki magyarok elkobzott házaiba és földjeire szlovák telepéseket költöztettek.

A felvidéki magyar lakosság egy további részétől a magyar-szlovák lakosságcsere révén szabadultak meg.

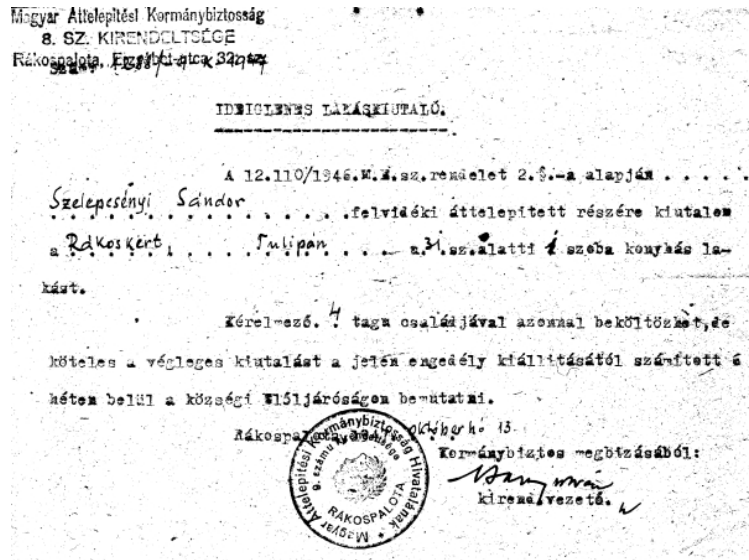


A magyar kormány 1946. febr. 27-én írta alá a lakosságcsere-egyezményt. Az egyezmény értelmében a csehszlovák hatóságok annyi szlovákiai magyart voltak jogosultak Magyarországra áttelepíteni, amennyi magyarországi szlovák önként jelentkezett a Szlovákiába való áttelepülésre. Az egyezmény megkötése után a szlovák hatóságok nagyarányú

toborzási akcióba kezdtek a Magyarországon élő szlovákok körében.

A magyar fél vállalta, hogy a meghatározott kvótán felül átveszi a háborús bűnösöket is. Ezzel visszaélve a csehszlovák bíróságok tömegesen vonták felelősségre bűneikért a felvidéki magyarokat, s végül több mint 70.000 személyt írtak össze, akinek ezért kellett volna elhagynia szülőföldjét. <sup>(6)</sup>





1947. április 12-én indult az első transzport Magyarország felé. A vasúti szerelvények naponta szállították összes ingóságukkal együtt a kijelölt családokat Magyarországra. A végleges adatok szerint a Magyarországról Szlovákiába önként áttelepült 60.257 szlovákkal szemben 76.616 magyar volt kénytelen a szülőföldjét elhagyni. Mivel a szlovák hatóságok általában a módosabb gazdákat jelölték ki az áttelepülésre, a szlovákok által Magyarországon hagyott 15.000 kataszteri holddal s 4400 lakóházzal szemben a Magyarországra áttelepített magyarok 160.000 holdat és 15.700 lakóházat, egy élet munkáját hagytak maguk mögött. <sup>(7)</sup>



Ekkor érkezett Magyarországra, a Tolna megyei Mucsfára a dédnagymamám egyik kedves szomszédja, a most 81 éves Biliczki Lászlóné, Annus néni is. Őt kérdeztem meg az általa átélt eseményekről:

- Annus néni! Hány éves volt maga, amikor a családját Magyarországra telepítették?
- 11 éves voltam, a bátyám, Misi 13, és a legidősebb testvérem, Gyula 16.
- Váratlanul érte magukat a hír, hogy költözniük kell?
- Minket, gyerekeket nagyon. A szüleim, ha tudtak is valamit, soha nem beszéltek otthon erről. Felnőtt koromig azt sem tudtam, ki az a Beneš.



- Mennyi idejük volt arra, hogy összecsomagoljanak?
- Talán 3-4 óra lehetett és már jött is a kocsi. Ami arra ráfért, mindent vihettünk: ruhákat, értékeket, sőt még a bútorokat is.
- Azért bizonyára nagyon nehéz volt ott hagyni mindent: rokonokat, barátokat, egy élet munkáját...



- Hát a szüleim sírtak, édesanyám azokat siratta leginkább, akik már a temetőben voltak. „A haza ott van, ahol az őseink nyugszanak.”- mondogatta. De a szomszédoktól nem kellett elköszönnünk, mert nekik is jönniük kellett.
- Tudták azt, hogy mi volt a kiválasztás szempontja? És azt, hogy hová viszik majd magukat?
- Legtöbbször a gazdagoknak kellett átköltözni, de mi nem voltunk gazdagok. Nem tudtuk, hogy miért pont nekünk kell, és azt sem, hogy hol fognak majd kitenni.
- Meddig tartott az út Magyarországra?
- Nekem nagyon hosszúnak tűnt, de arra már nem emlékszem, hogy mennyi idő lehetett.
- Hogy fogadták a betelepülőket Magyarországon?
- Teherautókkal vártak minket a vasútállomáson. Aztán Mucsfára vittek. Itt egy üres házba kellett költöznünk, ami korábban németeké, Sturméké volt.
- És a németeket, akik korábban itt éltek, visszatelepítették Németországba?
- Nem mindenkit. Aki meg tudott húzódni valamelyik rokonánál, ismerősénél, az maradt. Sturmék is egy kisebb házba költöztek.
- Milyen volt a kapcsolatuk ezután a Sturm családdal, akiknek a házat megkapták?
- Nem volt semmi gond, ők sem haragudtak. Tudták, hogy nem mi tehetünk róla.
- Milyen volt a viszonyuk a szomszédokkal?
- Mi mindenkivel jóban voltunk. Akkoriban költöztettek oda bukovinai székelyeket is. Anyám megtanította nekik a mi kedvencünket, a sztrapacskát, ők meg megmutatták hogyan töltik a székelyek a galuskát.
- És mikor találkoztak legközelebb a Csehszlovákiában maradt rokonokkal?
- Kb. 3 év múlva már mentünk és ők is sokszor jöttek. Ilyenkor mindig levélben írtuk meg egymásnak, hogy mikor érkezünk.
- Köszönöm, Annus néni! Jó egészséget kívánok magának!

Nem kellett azonban mindenkinek elköltöznie Csehszlovákiából. A reszlovakizáció, vagy „visszaszlovákosítás” azt jelentette, hogy az előző századokban „elmagyarosodott szlovákoknak” lehetőséget adtak visszatérésükre az anyanemzethez.

A reszlovakizáltak visszakaphatták állampolgárságukat, kihúzták őket a deportálásra és áttelepítésre kijelölt listájáról és visszaadták elkobzott tulajdonukat.

719 településről összesen 423 264-en kérték a szlovák nemzetiség megadását, ebből összesen 326 679 személyt nyilvánítottak szlováknak.

Így is mintegy 400.000 magyar maradt a csehszlovák állam területén.

Egy 1948-as rendelet alapján 710, nagyrészt a magyar nyelvterületen található település nevét változtatták meg. Az első köztársaságban csupán a magyar nevek hagyományos szlovák



változatát használták (például Rimavská Sobota = Rimaszombat, Košice = Kassa, Rožnava = Rozsnyó, Beš = Bős).

A rendelet értelmében a magyarok tűnő településneveket teljesen megváltoztatták. Több magyar lakosságú települést neves szlovák személyiségekről neveztek el (például Párkány = Štúrovo,

Tornalja = Šafárikovo, Bős = Gabčíkovo). Ennek ellenére sok az a magyar település, amely neve megmaradt eredeti, esetleg annak szlovák helyesírással írt formájában: Bátka (Bátka), Padány (Padáň).<sup>(5)</sup>

Az idős és beteges Benes 1948-ban lemondott, s három hónappal később, 1948. szeptember 3-án halt meg.

Még ebben az évben megszűntek a kitelepítések is, a magyarok visszakapták állampolgárságukat, de a „visszaszlovákosítás” 1954-ig érvényben maradt.

Örök tisztelet azoknak, akik a legnehezebb időkben is MAGYAROK tudtak maradni!

### Hivatkozások jegyzéke

1. SINKOVICS Ferenc: Az elnök „kipucolta” Csehszlovákiát, *Magyar Hírlap*, 2015. április 02.

2. MTI, Benes:futballistából csehszlovák elnök, 2014. május 28.
  
3. NESZMÉRI Tünde: A Felvidék visszacsatolása – 1938. november 2-án fogadták el az első bécsi döntést, *Szabad Újság*, 2015. november 4.
  
4. MTI, 70 éves a leghírhedtebb Benes-dekrétum, 2015. augusztus 2.
  
5. WIKIPÉDIA: Beneš-dekrétumok, internet
  
6. [www.dunaharaszti.hu](http://www.dunaharaszti.hu): Benes dekrétumok, 2009. augusztus 2
  
7. IZSÁK Lajos: **A felvidéki magyarság jogfosztása és szülőföldjéről való eltávolítása (1944-1949)**, *Gergely Jenő – Izsák Lajos: A huszadik század története*, Budapest, 2000.

## Felhasznált irodalom

- SINKOVICS Ferenc: Az elnök „kipucolta” Csehszlovákiát, Magyar Hírlap, 2015. április 02.
- MTI, Benes:futballistából csehszlovák elnök, 2014. május 28.
- NESZMÉRI Tünde: A Felvidék visszacsatolása – 1938. november 2-án fogadták el az első bécsi döntést, Szabad Újság, 2015. november 4.
- MTI, 70 éves a leghírhedtebb Benes-dekrétum, 2015. augusztus 2.
- WIKIPÉDIA: Beneš-dekrétumok, internet
- www.dunaharasztima.hu: Benes dekrétumok, 2009. augusztus 2
- IZSÁK Lajos: A felvidéki magyarság jogfosztása és szülőföldjéről való eltávolítása (1944-1949), Gergely Jenő – Izsák Lajos: A huszadik század története, Budapest, 2000.
- www.rubicon.hu: Tarján M. Tamás , 1945. augusztus 2/Életbe lép Benes 33. számú dekrétuma
- www.mno.hu/hatarontul: Veczán Zoltán: Beneš-dekrétumok: 70 éve tart a gyalázat, 2015. augusztus 2

## Képforrások jegyzéke

- Wikipédia
  
- [www.lakossagcsere.hu/mt2007011436.html](http://www.lakossagcsere.hu/mt2007011436.html)